

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา เรื่อง “ศึกษาการรับรู้และความพึงพอใจต่อสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” ผู้ศึกษาได้อาศัยแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษา โดยลำดับการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการรับรู้
2. แนวคิดทางด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์
3. ทฤษฎีพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อและข่าวสาร
4. แนวคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีการรับรู้

Shiffman and Kanuk¹ กล่าวว่า การรับรู้ คือ กระบวนการซึ่งแต่ละบุคคลเลือกสรร จัดระเบียบ และตีความหมายสิ่งกระตุ้นออกมาเป็นภาพที่มีความหมายและเกิดภาพรวมขึ้นมา เช่น บุคคล 2 คน คนได้รับสิ่งกระตุ้นอย่างเดียวกัน และอยู่ภายใต้เงื่อนไขอย่างเดียวกัน แต่การรับรู้และการรู้จักการตีความหมายของแต่ละบุคคลอาจต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็น ค่านิยม และความคาดหวัง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือก โดยที่ตัวแปรเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับกระบวนการรับรู้ของบุคคล

ศิริรัตน์ เสรีรัตน์ กล่าวถึง การรับรู้และกระบวนการรับรู้ไว้ว่า การรับรู้ เป็นกระบวนการซึ่งแต่ละบุคคลได้เลือกสรรการจัดระเบียบและการตีความหมายข้อมูล เพื่อที่จะสร้างภาพที่มีความหมายของโลก หรืออาจหมายถึง กระบวนการของความเข้าใจ (การเปิดรับ) ของบุคคลที่มีต่อโลกที่เขาอาศัยอยู่ ซึ่งหมายความว่า การรับรู้เป็นกระบวนการของแต่ละบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัย

¹Shiffman and Kanuk, Consumer Behavior, 3rd ed. (New Jersey: Prentice-Hall, 1978), p. 163. อ้างถึงใน วรรัตน์ แพทย์รังษี, “การรับรู้และความพึงพอใจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการใช้บริการเคาน์เตอร์เซอร์วิสในร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่น,” (รายงานโครงการเฉพาะบุคคลมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น. 23.

ภายใน เช่น ความเชื่อ ประสบการณ์ ความจำเป็น และอารมณ์ เช่นเดียวกับลักษณะภายนอกของ สิ่งกระตุ้น การรับรู้อาจพิจารณาเป็นกระบวนการกลั่นกรอง การรับรู้จะแสดงถึงความรู้สึกจาก ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้รสชาติ และได้รู้สึก²

ดังนั้นเมื่อมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และ ประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน ข่าวสารจึงนับเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่นำมาใช้ในการประกอบการ ตัดสินใจของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมนุษย์เกิดความไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความต้องการ ข่าวสาร ความอยากรู้ ของมนุษย์จะเพิ่มปริมาณมากขึ้นเกิดเป็น “การรับรู้” ดังนั้นการเปิดรับ ข่าวสารจึงหมายถึง การแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน อย่างเป็นขั้นตอน ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ที่มีความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกันตามลำดับ ดังนี้³

ขั้นตอนการรับรู้

การเลือกเปิดรับหรือเลือกใช้ (Selective Exposure) บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและ ข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ตามความสนใจและความต้องการ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาหรือสนองตอบ ความต้องการของตน โดยปกติบุคคลจะเลือกใช้สื่อที่เสนอข่าวสารและความคิดเห็นที่สอดคล้อง กับความคิดเห็นและทัศนคติของตนเอง

การเลือกสนใจ (Selective Attention) ผู้รับสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจและเลือกรับ ข่าวสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติที่มีอยู่ และ ขณะเดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติที่มีอยู่ เดิมแล้ว

การเลือกรับรู้หรือตีความ (Selective Perception and Selective Interpretation) ผู้รับ สารจะมีการเลือกรับรู้และตีความหมายของสารแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ทัศนคติ ความ

²ศิริรัตน์ เสรีรัตน์, การโฆษณาและส่งเสริมการตลาด (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.เอ็ม.เชอร์คิตเพรส จำกัด, 2537), น. 40-41.

³Klapper, J.T., The Effect of Mass Communication (New York: The Free Press, 1960), pp. 5-8 อ้างถึงใน ทรงธรรม ทิวงมบุรณ์, “การเปิดรับข่าวสาร การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของนายทหารชั้นสัญญาบัตรในสังกัดกองบัญชาการทหารสูงสุดที่มีต่อสื่อ สิ่งพิมพ์ภายในองค์กร, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 18-19.

ต้องการ ความหวัง แรงจูงใจ สภาวะร่างกาย หรือสภาวะอารมณ์ ซึ่งเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับประสบการณ์ หรือทัศนคติความเชื่อของตน

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นแนวโน้มที่เลือกจดจำข่าวสารเฉพาะที่มีเนื้อหาตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติของตนเอง การเลือกจดจำนี้เปรียบเสมือนเครื่องกรองชั้นสุดท้ายที่มีผลต่อการส่งสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งในบางครั้งผู้รับสารจะลืมเนื้อหาของสารในส่วนที่ไม่ตรงกับความสนใจของตนเอง

ดังนั้นความต้องการและการเลือกรับสารของแต่ละบุคคลจะส่งผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารแตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข่าวสารที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของตน

แนวคิดทางด้านลักษณะประชากรศาสตร์

ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์อันได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ การศึกษา เป็นต้น ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้เพราะล้วนมีผลต่อการรับรู้ การตีความ การเข้าใจของผู้รับสารทั้งสิ้น มีรายละเอียดดังนี้⁴

1. อายุ (Age) เป็นตัวกำหนดหรือเป็นสิ่งที่บ่งบอกเกี่ยวกับความเป็นผู้มีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ของบุคคล รวมทั้งการได้ตอบสนองเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของบุคคลที่มีอายุหรือวัยที่แตกต่างกัน

2. เพศ (Sex) เพศมีความสัมพันธ์ต่อบุคลิกลักษณะจิตใจและอารมณ์ของบุคคล มีตำราทางจิตวิทยาที่สรุปว่าเพศหญิงมักเป็นเพศที่มีอารมณ์อ่อนไหว มองสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะดูรายละเอียดกับสิ่งต่าง ๆ มีความละเอียดละไมกว่าผู้ชาย อ่อนไหวและมีความเมตตาต่อบุคคลอื่นมากกว่า ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวทำให้เพศหญิงถูกชักจูงได้ง่ายกว่าเพศชาย

3. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Status) อาชีพ รายได้ ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัวปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากและเป็นตัวกำหนดในการเลือกเปิดรับสื่อรวมทั้งเนื้อหาที่สอดคล้องต่ออาชีพ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยม รวมทั้งสถาบันที่คนเหล่านั้นสังกัดอยู่

⁴กิตติมา สุรสนธิ, ความรู้ทางการสื่อสาร (กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น. 19-20.

4. การศึกษา (Education) ความรู้เป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ และค่านิยม ของบุคคลที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ เนื่องจากสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่อบรมกล่อมเกลาให้บุคคลเป็นคนที่มีความคล่องตัวไปในทิศทางที่แตกต่างกัน ในการศึกษาเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุคคลนั้น ในบางเรื่องอาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับระดับการศึกษาในลักษณะของการศึกษาที่เป็นทางการแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากบุคคลอาจเรียนรู้หรือได้รับการศึกษาจากแหล่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่จากโรงเรียนหรือจากมหาวิทยาลัยก็ได้ เช่น การที่บุคคลได้เรียนรู้และศึกษาจากประสบการณ์ หรือการศึกษานอกระบบ เป็นต้น

จากแนวคิดและทฤษฎีการรับรู้ ทำให้ผู้ศึกษาได้นำทฤษฎีนี้มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาเพื่อพิจารณาถึงการรับรู้ต่อสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ว่าสอดคล้องกับขั้นตอนในการรับรู้ตามทฤษฎีหรือไม่ โดยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้คือ การเลือกเปิดรับหรือเลือกใช้ การเลือกสนใจ การเลือกรับรู้หรือตีความ และการเลือกจดจำ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อและข่าวสาร

ข่าวสารเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม เพราะนอกจากความต้องการปัจจัยพื้นฐานในทุก ๆ ด้านแล้ว ข่าวสารมีความจำเป็นอย่างมากในชีวิตประจำวัน โดยข่าวสารจะเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดการตัดสินใจของมนุษย์ โดยเฉพาะเมื่อยามเกิดปัญหาและเกิดความไม่แน่ใจในสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดความต้องการข่าวสารเพิ่มมากขึ้น

โดยปกติพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารนั้น มีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ คือ⁵

1. ความเหงา ซึ่งเป็นเหตุผลทางจิตวิทยาที่ว่า ปกติมนุษย์ไม่ชอบอยู่ตามลำพัง ดังนั้นจึงพยายามที่จะรวมกลุ่มเพื่อสังสรรค์กับผู้อื่น แต่เมื่อไม่สามารถทำได้ก็ใช้วิธีอื่น ๆ คือการหันมาหาสื่อต่าง ๆ แทน
2. ความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของมนุษย์ ในการนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการอยากรู้อยากเห็นนี้ โดยเริ่มตั้งแต่สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปจนถึงไกลตัว
3. ประโยชน์ใช้สอย (Self-aggrandizement) โดยอาศัยหลักพื้นฐานว่ามนุษย์เป็นผู้เห็นแก่ตัว การรับสารจึงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ทั้งในด้านความสะดวกสบาย ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และความสุขภาพกายสบายใจ

⁵ ขวรัตน์ เชิดชัย, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2527), น. 170-171.

ย่อมจะได้รับเนื้อหาข่าวสารที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์
ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันไม่มากนัก และในทำนองเดียวกัน ย่อมจะมีการตอบสนองต่อเนื้อหา
ดังกล่าวไปในรูปแบบที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

จะเห็นได้ว่าปัจจัยทั้ง 3 ข้างต้น จะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การรับรู้ และการตีความหมาย
สารอันจะส่งผลทำให้เกิดการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างไป ดังนั้นผู้ศึกษาจึงใช้แนวความคิดนี้ในการ
กำหนดกระบวนการรับสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ และเพื่อสนองความพึงพอใจ
ของตนด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน

Klapper ได้อธิบายถึง การเลือกเปิดรับข่าวสาร (Selective Process) ไว้ว่าเป็นทฤษฎี
ที่เกี่ยวกับกระบวนการในการเลือกรับข่าวสาร (Selectivity Process) ซึ่งประกอบด้วย⁷

1. การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) หมายถึง การที่บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ
และข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ตามความสนใจและความต้องการและหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับ
ความรู้สึกนึกคิดของตน เพื่อนำมาแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของตนเอง โดยมีองค์ประกอบ
อื่น ๆ อีกคือ

- ประสบการณ์ ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารที่แตกต่างกัน
- การประเมินสารประโยชน์ของข่าวสาร
- ภูมิหลังที่แตกต่างกัน ทำให้ความสนใจแตกต่างกัน
- การศึกษาและสภาพแวดล้อม ทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสื่อ
และเนื้อหาข่าวสาร
- ความสามารถในการรับสาร เกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจที่ทำให้พฤติกรรม
การเปิดรับข่าวสารต่างกัน
- บุคลิกภาพ ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้าวจิตใจ และ
พฤติกรรมของผู้รับสาร
- อารมณ์ สภาพทางอารมณ์ของผู้รับสาร จะทำให้ผู้รับเข้าใจความหมายของ
ข่าวสาร หรืออาจเป็นอุปสรรคของความเข้าใจความหมายของข่าวสารได้

- ทัศนคติ จะเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือข่าวสารได้

2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) กล่าวคือ บุคคลจะเลือกให้ความสนใจ
เฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิมของตน ทั้งนี้เพราะการรับข่าวสารที่ไม่

⁷พีระ จิระโสภณ, "ทฤษฎีสื่อสารมวลชน", ใน หลักและทฤษฎีการสื่อสาร, หน่วยที่ 11
(นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540), น. 636-639.

สอดคล้องกับความรู้สึกของตน จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่พอใจและสับสนได้ ดังนั้นข่าวสารที่ถูกคัดเลือกมา มักเป็นข่าวสารที่ตรงตามความสนใจและความต้องการของผู้รับสาร

- ความสนใจ ช่วยมุ่งเน้นให้เราสนใจกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเท่าที่เราจะรับรู้ได้ในแต่ละช่วงเวลานั้น และเป็นกระบวนการทางจิตที่ซับซ้อนมาก ความสนใจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

- ความสนใจหลัก (Focal Attention) คือ ความสนใจที่เราให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยตรง เช่น เมื่อคบกับใคร เราก็จะมุ่งให้ความสนใจไปกับคนที่เราศูนย์ด้วย เป็นต้น

- ความสนใจรอบนอก (Peripheral or Marginal Attention) คือ ความสนใจที่เราให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งน้อยกว่าความสนใจหลัก

3. การเลือกรับรู้และเลือกตีความหมาย (Selective Perception and Selective Interpretation) กล่าวคือ บุคคลจะเลือกรับรู้หรือตีความหมายข่าวสารที่ได้รับไปในทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและประสบการณ์ที่มีอยู่ก่อน ในกรณีที่ข่าวสารที่ได้มาใหม่มีความขัดแย้งกับทัศนคติ ความเชื่อ ความต้องการ และแรงจูงใจของตนในขณะนั้น

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) กล่าวคือ บุคคลจะเลือกจดจำเนื้อหาสาระของสารในส่วนที่ต้องการจำเข้าไปเก็บไว้เป็นประสบการณ์ เพื่อจะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

ผู้ศึกษาได้เลือกทฤษฎีการเปิดรับข่าวสารมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในฐานะผู้รับสารที่ได้เปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยเชิงบุคลิกลักษณะ ความคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งกระบวนการคัดเลือกข้อมูลข่าวสารได้อธิบายว่าผู้รับสารจะรับสารที่น่าสนใจ สอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็น และสถานการณ์ที่นำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้ เช่น นักเรียนเลือกเปิดรับข่าวสารจากกิจกรรมประกวดแข่งขันดนตรี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นิยมกับวัยของตน ดังนั้นการเปิดรับสื่อ กิจกรรม และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จึงสำคัญกับผู้รับสารในการหาข้อมูลในด้านต่าง ๆ จากโครงการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และตรงกับความต้องการของตน

แนวคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสม ของสื่อวิทยุโทรทัศน์

ที่มาของสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์

การจัดระดับความเหมาะสมของสื่อโทรทัศน์กับกลุ่มผู้ชม (Classification) เป็นแนวคิดร่วมกันของ กองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กองงาน กกช.) กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีวิทยุโทรทัศน์ทั้ง 6 สถานี ในการพัฒนาสื่อวิทยุโทรทัศน์เพื่อส่งเสริมประโยชน์สาธารณะ

สำหรับการดำเนินการในก้าวแรกเป็นการแสดงสัญลักษณ์ เพื่อให้คำแนะนำกับผู้ชมว่า รายการที่น่าเสนอผ่านทางสื่อวิทยุโทรทัศน์รายการนั้น ๆ มีความเหมาะสมกับผู้ชมในช่วงอายุใด ซึ่งการให้คำแนะนำดังกล่าวถือเป็นการส่งเสริมและพัฒนาระบบการกำกับดูแลตนเอง (Self-Regulation) ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมโดยสมัครใจของสถานีวิทยุโทรทัศน์ ทั้งทางด้านการกำหนดแนวทางและดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

อนึ่ง กรมประชาสัมพันธ์ โดย กองงาน กกช. และสถานีวิทยุโทรทัศน์ทั้ง 6 สถานี ได้พิจารณาร่วมกันและเห็นสมควรเริ่มดำเนินการแสดงสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อโทรทัศน์กับกลุ่มผู้ชมตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2549 เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา รวมทั้งเป็นการพัฒนาสื่อวิทยุโทรทัศน์เพื่อส่งเสริมประโยชน์สาธารณะสืบต่อไป

หลักการและแนวคิด^๑

การจัดระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์กับกลุ่มผู้ชม หมายถึง การให้คำแนะนำกับผู้ชมรายการเกี่ยวกับการนำเสนอ ภาพ / เสียง / เนื้อหารายการ / ส่วนของรายการ ทั้งที่ผลิตขึ้นในประเทศและจากต่างประเทศ ว่ามีความเหมาะสมกับผู้ชมรายการนั้น ๆ ในช่วงอายุใด ทั้งนี้ไม่

^๑ กองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ, กรมประชาสัมพันธ์ ฝ่ายพัฒนาหลักเกณฑ์ กลุ่มมาตรฐานวิชาชีพ, “การจัดระดับความเหมาะสมของสื่อโทรทัศน์กับกลุ่มผู้ชม,” 2549, น. 2. (อัคราณา)

รวมโฆษณา บริการธุรกิจ และการประชาสัมพันธ์ โดยการดำเนินการดังกล่าวเป็นการให้คำแนะนำ หรือแจ้งผู้ชมว่ารายการใดเป็นรายการที่ผลิตขึ้นสำหรับเด็ก ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการที่ดีสำหรับเด็ก หรือเป็นรายการเด็กสามารถดูได้ด้วยตัวเอง ผู้ใหญ่ไม่ต้องใช้เวลาอยู่ด้วย หรือเป็นรายการที่ผู้ใหญ่ / ผู้ปกครองควรให้คำแนะนำระหว่างชม หรือเป็นรายการที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก / เยาวชน

ประการสำคัญ สถานีฯ ต้องถือปฏิบัติตามกฎกระทรวงฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2537) ข้อ 16 กฎกระทรวงฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2544) และกฎ ระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้น จึงดำเนินการจัดระดับความเหมาะสมของรายการที่ออกอากาศได้นั้นกับกลุ่มผู้ชม ซึ่งการทำให้ไม่ชัดเจนเพื่อปกปิดภาพที่ออกอากาศ (Blur) หรือการใช้โมเสก (Mosaic) ให้ถือว่ายังมีภาพนั้นปรากฏออกอากาศ และใช้ในการพิจารณาจัดระดับความเหมาะสมของรายการกับกลุ่มผู้ชมด้วย

แนวทางในการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์

สถานีฯ อาจจัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ในทุกรายการที่สามารถออกอากาศได้ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2537) ข้อ 16 โดยในแต่ละตอน (Episode) ของรายการใดรายการหนึ่ง อาจจัดระดับแตกต่างกันได้ตามภาพ / เสียง / เนื้อหา ของรายการในตอนนั้น ๆ

รายการที่ไม่ต้องมีการจัดระดับ ได้แก่

1. รายการข่าวและสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงตามธรรมชาติ
2. รายการที่มีความยาวน้อยกว่า 15 นาที
3. รายการถ่ายทอดสดบางประเภท เช่น งานพระราชพิธี งานพิธี งานประชุมสัมมนาทางวิชาการ การแสดง / ดนตรี กีฬา เป็นต้น เนื่องจากมีการออกอากาศพร้อมหรือเกือบพร้อมกับการสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม รายการถ่ายทอดสดบางประเภทสามารถจัดระดับฯ ได้ โดยพิจารณาจากประเด็น/บท ของรายการที่มีการวางแผนล่วงหน้าได้ เช่น รายการวิเคราะห์/สนทนาข่าว/สถานการณ์ทั่วไป รายการเพลง รายการ Reality Show เป็นต้น

ทั้งนี้ สถานีฯ/ ผลิตรายการควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักและกลุ่มเป้าหมายรองของรายการแต่ละระดับอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถนำเสนอเนื้อหา รูปแบบรายการ พฤติกรรม และองค์ประกอบในการผลิตรายการได้อย่างเหมาะสม แม้ว่าในการจัดระดับความเหมาะสมของรายการกับกลุ่มผู้ชมจะระบุกลุ่มเป้าหมายหลักของรายการ แต่กลุ่มเป้าหมายรอง / กลุ่มเป้าหมายอื่นก็สามารถชมรายการนั้น ๆ ได้ด้วย

ประเด็นของการพิจารณาระดับความเหมาะสมของสื่อโทรทัศน์กับกลุ่มผู้ชม

การจัดระดับความเหมาะสมของสื่อโทรทัศน์กับกลุ่มผู้ชมพิจารณาจากประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจ เรื่องทางเพศและการโป๊ เปลือย ภาษาที่ก้าวร้าวหรือล่วงละเมิดผู้อื่น สิ่งเสพติดและของมีค่า การต่อต้านหรือล่วงละเมิดบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

อนึ่ง เพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อประเด็นที่ใช้ในการจัดระดับความเหมาะสมของรายการกับกลุ่มผู้ชม จึงมีคำอธิบายเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. การพิจารณาจัดระดับความเหมาะสมของรายการกับกลุ่มผู้ชม หากมีความไม่ชัดเจนให้ถือเจตนา / วัตถุประสงค์ของภาพ / เสียง / เนื้อหาเป็นหลัก เช่น ภาพแสดงการแต่งกายน้อยชิ้นและเห็นสัดส่วนของร่างกายในสารคดี ไม่ได้มีเจตนา / วัตถุประสงค์ไปในทางเพศและ การโป๊ เปลือย ต่างกับภาพนักแสดงแต่งกายชุดว่ายน้ำน้อยชิ้นในละคร เป็นต้น
2. ความรุนแรงทาง “จิตใจ” อาจเกิดจากการทำให้เกิดความหดหู่ ความเศร้า ความบีบคั้น ความเครียด รวมตลอดถึง องค์ประกอบของรายการที่มุ่งให้ผู้ชมตกใจกลัว หรือความน่าเกลียด / สยดสยอง / ขยะแขยง
3. การต่อต้านหรือล่วงละเมิดบุคคลหรือกลุ่มบุคคล หมายถึง การส่งเสริมหรือชักจูงให้เกิดการต่อต้านหรือล่วงละเมิดบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ทั้งทางด้านเชื้อชาติ สัญชาติ ชาติพันธุ์ เพศ ความสนใจทางเพศ อายุ ศาสนา หรือความบกพร่องทางร่างกาย / จิตใจ

การแสดงสัญลักษณ์ระบุระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์

วิธีการแสดงสัญลักษณ์ระบุระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ สถานีวิทยุโทรทัศน์อาจแสดงสัญลักษณ์ระบุระดับความเหมาะสมของรายการกับกลุ่มผู้ชมได้ดังต่อไปนี้

1. แสดงสัญลักษณ์ก่อนรายการในทุกระดับ
2. แสดงสัญลักษณ์ระหว่างรายการในทุกระดับที่มุมซ้ายด้านล่างของจอภาพ
3. ขนาดและเวลาในการแสดงสัญลักษณ์ ให้สถานีพิจารณาตามความเหมาะสม
4. ใช้ตัวเลขไทยในการแสดงสัญลักษณ์ เช่น น๑๓ น๑๔ เป็นต้น

รายละเอียดสัญลักษณ์ระบุระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ สัญลักษณ์ระบุระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ ประกอบด้วยรูปภาพ สี และตัวอักษร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.1

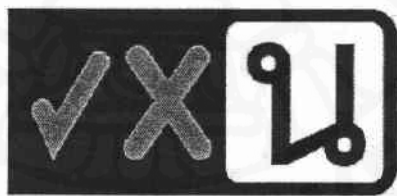
สัญลักษณ์ระบุระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์

รายการสำหรับเด็ก (๑๒-๑๗ ปี)

รายการสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น
(๑๒-๑๗ ปี)

รายการทั่วไปเหมาะสำหรับผู้ชมทุกวัย

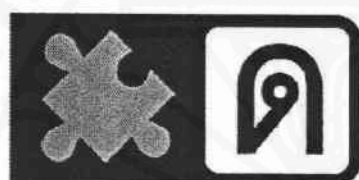
รายการที่ผู้ใหญ่วควรให้คำแนะนำ

รายการที่ผู้ใหญ่วควรให้คำแนะนำ
แก่ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า ๑๓ ปีรายการที่ผู้ใหญ่วควรให้คำแนะนำ
แก่ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า ๑๖ ปีรายการเฉพาะ
ไม่เหมาะแก่เด็กและเยาวชน

1. “ด” รายการสำหรับเด็ก (2–12 ปี) ประกอบด้วย
 - “ก.” รายการสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน (2–6 ปี)

แผนภาพที่ 2.2

สัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมประเภทรายการ“ด” รายการสำหรับเด็ก (2–12 ปี)
และ “ก.” รายการสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน (2–6 ปี)

รายการสำหรับเด็ก (๒-๑๒ ปี)

รายการสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
(๒-๖ ปี)

รายการ “ด” (2–12 ปี) และ “ก” (2–6 ปี) มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. จัด / ผลิตขึ้นโดยเฉพาะสำหรับเด็ก ซึ่งอาจจำแนกได้ดังนี้
 - 1.1 รายการ “ด” สำหรับเด็กในช่วงวัย 2–12 ปี
 - 1.2 รายการ “ก” สำหรับเด็กในช่วงวัย 2–6 ปี
 2. มีความบันเทิงในเชิงสร้างสรรค์
 3. จัด/ผลิต โดยใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม มีคุณภาพ ทั้งทางด้านการเขียนบท การแสดง / ผู้แสดง การกำกับ การตัดต่อ การถ่ายภาพ การบันทึกเสียง และองค์ประกอบรายการอื่น ๆ
 4. สร้างความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่ดีแก่เด็กในแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสม
 5. ควรส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีไทย
- ภาพ / เนื้อหารายการที่ไม่เหมาะสมในรายการ “ด” และ “ก”
1. แสดงถึงบุคคลหรือกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ เชื้อชาติ สัญชาติ เพศ ความสนใจทางเพศ ศาสนา หรือความพิการทั้งทางร่างกายและจิตใจ
 2. แสดงภาพหรือเหตุการณ์ในทางที่น่ากลัวหรือเศร้าโศกเกินไป
 3. แสดงภาพหรือเหตุการณ์ที่แสดงถึงความไม่ปลอดภัยในการใช้ผลิตภัณฑ์หรือเหตุการณ์ที่อาจชักจูงให้เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอันตราย
 4. ต้องไม่มีการชิงโชคในรายการ

5. สำหรับการแจกรางวัลในรายการ ผู้ดำเนินรายการพูดหรือแนะนำได้เฉพาะชื่อสินค้า สโลแกน (Slogan) และมูลค่าของรางวัลเท่านั้น

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับรายการ “ด” และ “ก” มีดังนี้

1. ลักษณะและข้อกำหนดข้างต้นเป็นข้อกำหนดทั่วไปของรายการ “ด” (2 – 12 ปี) หากจะนำมาปรับใช้กับรายการ “ก” (2 – 6 ปี) จำเป็นต้องกำหนดภาพ เนื้อหา และพฤติกรรมให้เหมาะสมกับช่วงอายุที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักตามที่กำหนดไว้

2. ผู้แสดง ผู้ดำเนินรายการควรอยู่ในช่วงอายุที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของรายการ คือ ระหว่าง 2 – 12 ปี หรือหากผู้แสดง / ผู้ดำเนินรายการไม่อยู่ในช่วงวัยดังกล่าว ประเด็นหรือเนื้อหาของรายการนั้น ต้องมีความเกี่ยวข้องหรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับช่วงวัยดังกล่าว

3. ภาพ / เนื้อหารายการต้องมุ่งเน้นไปที่พัฒนาการทางความคิดและลักษณะการดำเนินชีวิตของเด็กในช่วงวัย 2 – 12 ปี เช่น ภาษา ความรู้ความเข้าใจ และข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ที่เหมาะสมกับเด็กในช่วงวัยดังกล่าว

4. ในรายการ “ด” และ “ก” (โดยเฉพาะรายการละคร) เด็กที่เป็นผู้แสดง / ผู้ร่วมรายการจะต้องเป็นศูนย์กลางของรายการ ไม่ใช่เป็น “องค์ประกอบ” ของการดำเนินเรื่องหรือการดำเนินรายการและต้องเป็นการแสดงบทบาทตามวัยของเด็ก

5. รายการ “ด” และ “ก” ไม่ได้หมายถึงรายการที่เด็กในช่วงวัยนั้น ๆ ชอบ แต่เป็นรายการที่ผลิต / จัดขึ้นเฉพาะและเป็นที่สนใจของเด็กในวัยนั้น ๆ

6. ในกรณีที่สถานีต้องการแสดงสัญลักษณ์ระดับว่าเป็นรายการ “ด” หรือรายการ “ก” ซึ่งเป็นรายการสำหรับเด็กแต่ละช่วงวัย ควรมีความแตกต่างกัน เพราะเด็กในแต่ละวัยมีการรับรู้ต่างกัน ซึ่งต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของรายการ ทั้งทางด้านเนื้อหา เรื่องราว บุคลิกภาพ ภาษา / บทสนทนา และการโฆษณา ซึ่งต่างก็มีผลกระทบต่อเด็ก

หมายเหตุ:- รายการ “ด” เป็นรายการที่ผลิตขึ้นสำหรับเด็กในช่วงอายุ 2 – 12 ปี แต่สถานีฯ / ผู้ผลิตสามารถเฉพาะเจาะจงไปที่กลุ่มเป้าหมายหลัก ซึ่งแบ่งกลุ่มย่อยลงไปอีกได้ เช่น

- รายการ “ก” ที่เหมาะสำหรับเด็กอายุ 2 – 6 ปี
- รายการ “ด” ที่เหมาะสำหรับเด็กอายุ 6 – 10 ปี หรือรายการ “ด” ที่เหมาะสำหรับเด็กอายุ 10 – 12 ปี

ทั้งนี้ เนื่องจากเด็กแต่ละช่วงอายุมีความแตกต่างทางด้านพัฒนาการของร่างกาย และจิตใจ รวมทั้ง สภาพสังคม และการดำรงชีวิต

2. “ท” รายการทั่วไป เหมาะสำหรับผู้คนทุกวัย

แผนภาพที่ 2.3

สัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อโทรทัศน์ประเภท “ท”

รายการทั่วไปสำหรับผู้คนทุกวัย

รายการทั่วไปสำหรับผู้คนทุกวัย

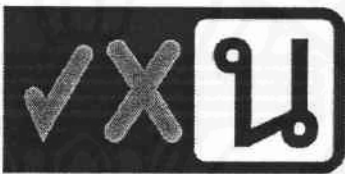
รายการ “ท” มีลักษณะดังต่อไปนี้

ประเด็น	ภาพ / เสียง / เนื้อหา
1. ความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจ	- ไม่มีการแสดงถึงการทำอันตรายที่รุนแรงมากต่อคน สัตว์ หรือสิ่งของ ในสถานการณ์จริง - มีการแสดงถึงการกระทำอันตรายต่อคน สัตว์ หรือสิ่งของ ได้บางส่วน ในเหตุการณ์เหนือธรรมชาติ หรือเป็นการแสดงตลก ได้บ้าง - ไม่มีภาพ / เสียงที่ทำให้ตกใจกลัว - ไม่มีภาพที่น่ากลัว / น่าขยะแขยง / หวาดเสียว
2. เรื่องทางเพศและ การโป๊ เปลือย	- ไม่มีภาพโป๊ เปลือย - ไม่มีภาพ / เสียง / เนื้อหาที่แสดงถึงกิจกรรมทางเพศ หรือส่งผล ให้เกิดการจินตนาการต่อเนื่อง
3. ความก้าวร้าวและ ภาษาไม่สุภาพ	- ไม่มีคำพูดก้าวร้าว หยาบคาย
4. สิ่งเสพติดและ ของมีเมา	- ไม่มีภาพหรือเนื้อหาที่แสดงถึงการใช้สิ่งเสพติด
5. การต่อต้านหรือ ล่วงละเมิดบุคคลหรือกลุ่มบุคคล	- ไม่มีภาพหรือเนื้อหาที่เป็นการส่งเสริมหรือ ชักจูงให้เกิด การต่อต้านหรือล่วงละเมิดบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

3. “น” รายการที่ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำแก่เยาวชน ประกอบด้วย
- 3.1 “น๑๓” รายการที่ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำแก่ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า ๑๓ ปี
- 3.2 “น๑๔” รายการที่ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำแก่ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า ๑๔ ปี

แผนภาพที่ 2.4

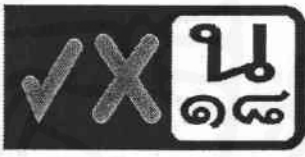
สัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ ประเภท “น” รายการที่ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำ, “น๑๓” รายการที่ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำแก่ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า ๑๓ ปี และ “น๑๔

รายการที่ผู้ใหญ่วควรให้คำแนะนำ

รายการที่ผู้ใหญ่วควรให้คำแนะนำ
แก่ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า ๑๓ ปี

รายการที่ผู้ใหญ่วควรให้คำแนะนำ
แก่ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า ๑๔ ปี

ตารางที่ 2.1

- แสดงลักษณะรายการ “น”

ประเด็น	ภาพ / เสียง / เนื้อหา
1. ความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจ	- เป็นการสมมติหรือเป็นเรื่องเหนือธรรมชาติ - แสดงภาพหรือเนื้อหาที่เป็นการทำอันตรายต่อร่างกายของ คน สัตว์ หรือสิ่งของ ในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เช่น มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่อง หรือการพัฒนาตัวละคร เป็นต้น
2. เรื่องทางเพศและการโป๊เปลือย	- แสดงสัดส่วนของร่างกายได้บ้าง ในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ - ไม่มีภาพ / เสียงที่แสดงถึงกิจกรรมทางเพศ - นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ รสนิยมและ ความสนใจทางเพศได้บ้าง ในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ประเด็น	ภาพ / เสียง / เนื้อหา
3. ความกำกวมและ ภาษาไม่ สุภาพ	- แสดงความกำกวม หรือใช้คำไม่สุภาพบางคำได้บ้าง ใน กรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้
4. สิ่งเสียดสีและ ของมีนเมา	- มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสียดสีและของมีนเมาได้บ้าง ใน กรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่ต้องชี้ให้เห็นถึงโทษของ สิ่งเสียดสีนั้น ๆ - ไม่มีภาพ / เสียงที่แสดงถึงการใช้สิ่งเสียดสีและของมีนเมา
5. การต่อต้านหรือ ล้วงละเมิด บุคคลหรือ กลุ่มบุคคล	- มีการวิพากษ์วิจารณ์ สอดแทรกความคิดเห็นได้ แต่ต้องไม่ เป็นการชักจูงให้ผู้ชมคล้อยตาม / ปฏิบัติตาม หรือเปลี่ยน แนวคิด ไปในทางต่อต้าน ก่อให้เกิดความขัดแย้ง หรือ ล้วงละเมิด บุคคล / กลุ่มบุคคลใด

หมายเหตุ:- รายการ “น” เป็นรายการที่ผู้ปกครอง / ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำแก่ผู้ชม
ซึ่งสถานีฯ / ผู้ผลิตอาจจะระบุระดับความเหมาะสมของรายการกับกลุ่มผู้ชมเฉพาะช่วงอายุได้ตาม
กลุ่มเป้าหมายหลักของรายการ เช่น

- รายการ “น๑๓” เป็นรายการที่ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำแก่ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า 13 ปี
- รายการ “น๑๘” เป็นรายการที่ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำแก่ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า 18 ปี

ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ชมในแต่ละช่วงอายุมีความแตกต่างทางด้านความคิด สภาพสังคม
และ การดำรงชีวิต

4. “จ” รายการเฉพาะที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่มีอายุมากกว่า 18 ปี เท่านั้น

แผนภาพที่ 2.5

สัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ประเภท

“จ” รายการเฉพาะไม่เหมาะแก่เด็กและเยาวชน

รายการเฉพาะ
ไม่เหมาะแก่เด็กและเยาวชน

ตารางที่ 2.1

แสดงลักษณะรายการ “จ”

ประเด็น	ภาพ / เสียง / เนื้อหา
1. ความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจ	- แสดงภาพ / เสียงเกี่ยวกับความรุนแรง ความก้าวร้าวได้ในกรณีที่เป็นปัจจัยสำคัญ ในการดำเนินเรื่อง - นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรุนแรงบางส่วนได้ตามความเหมาะสมที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์จริง เรื่องสมมติหรือเรื่องเหนือธรรมชาติได้
2. เรื่องทางเพศและการโป๊เปลือย	- แสดงสัดส่วนของร่างกายประกอบเรื่องได้ - แสดงภาพ / เสียง / เนื้อหาที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเรื่องทางเพศได้
3. ความก้าวร้าวและภาษาไม่สุภาพ	- แสดงความก้าวร้าวทางภาษาได้
4. สิ่งเสพติดและของมีนเมา	- มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและของมีนเมาได้บ้างในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่ต้องชี้ให้เห็นถึงโทษของสิ่งเสพติดนั้น ๆ - ไม่มีภาพ / เสียงที่แสดงถึงการใช้สิ่งเสพติดและของมีนเมา
5. การต่อต้านหรือล่วงละเมิดบุคคลหรือ กลุ่มบุคคล	- สามารถวิพากษ์วิจารณ์ สอดแทรก ความเห็นได้ แต่ต้องนำเสนอข้อมูล / ข้อเท็จจริงเพื่อการตัดสินใจทั้งสองด้าน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตรีรัตน์ นิลรัตน์⁹ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การเปิดรับชมละครโทรทัศน์กับการรับรู้ถึงประโยชน์การนำไปใช้เพื่อพัฒนาตนเองของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาชอบดูละครที่มีเนื้อหาตลก สนุกสนาน โดยร่วมกับสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด ช่วงที่ดูละครบ่อยที่สุดในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ คือเวลา 20.30–23.00 น. วันเสาร์ถึงวันอาทิตย์ เวลา 12.00–16.00 น. ซึ่งนักศึกษาดูละครโทรทัศน์เพื่อความสนุกสนานบันเทิง

นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาที่มารดาอาชีพต่างกันมีความสัมพันธ์กับลักษณะการดูละครโทรทัศน์ นักเรียนที่เรียนสาขาต่างกัน ภูมิลำเนาต่างกัน และรายได้ต่างกัน รับรู้ถึงประโยชน์ของละครโทรทัศน์ในการนำไปใช้พัฒนานุคลิกภาพ สติปัญญา และจริยธรรม ซึ่งในการนำไปใช้ประโยชน์ของละครโทรทัศน์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองนั้น นักศึกษาเห็นว่าสามารถนำไปใช้พัฒนาให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน พัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจในสภาพปัญหาและสังคมไทย และสามารถช่วยพัฒนาให้ตนเองเข้าใจและให้ความสำคัญในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกันมากที่สุด

อรณี ฝูงวรรณลักษณ์¹⁰ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การเปิดรับ การคาดหวังประโยชน์ และความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า

1. เพศ อายุ อาชีพ และสถานภาพทางครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนา
2. การคาดหวังประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนา
3. การเปิดรับรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนา

⁹ตรีรัตน์ นิลรัตน์, “การเปิดรับชมละครโทรทัศน์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), น. บทคัดย่อ.

¹⁰อรณี ฝูงวรรณลักษณ์, “การเปิดรับ การคาดหวังประโยชน์ และความพึงพอใจในรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), น. บทคัดย่อ.

4. การคาดหวังประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการเปิดรับรายการธรรมะทางสื่อโทรทัศน์ของสมาชิกชมรมทางพระพุทธศาสนา

วรารัตน์ แพทย์รังษี¹¹ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การรับรู้และความพึงพอใจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อบริการเคเบิลเคอร์เซอร์วิสในร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่น” พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ แตกต่างกันมีการรับรู้เกี่ยวกับงานบริการของเคเบิลเคอร์เซอร์วิสในร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่นต่างกัน โดยส่วนใหญ่รู้จักบริการของเคเบิลเคอร์เซอร์วิสจากสื่อเฉพาะกิจมากกว่ารู้จักจากสื่อบุคคล และบริการของเคเบิลเคอร์เซอร์วิสที่เคยใช้ คือ บริการชำระในกลุ่มค่าสาธารณูปโภค รองลงมาคือ บริการผ่อนชำระในกลุ่มค่างวด และจากการศึกษาผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจด้านทำเลที่ตั้งสะดวก จำนวนสาขาให้บริการมีมาก และมีความพึงพอใจในระดับมากที่พนักงานให้บริการเพราะสุภาพและเต็มใจบริการ

จากการที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ผ่านมาในเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ โดยกรอบแนวคิดเหล่านี้ ล้วนแต่มุ่งวิเคราะห์ถึงผู้รับสารเป็นสำคัญ ผู้ศึกษาจึงมีความเชื่อว่าการที่ผู้ชมรายการโทรทัศน์จะมีพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ และการรับรู้ต่อสัญลักษณ์ระดับความเหมาะสมของสื่อวิทยุโทรทัศน์ได้นั้น ผู้ชมรายการโทรทัศน์จะต้องมีพฤติกรรมการเปิดรับและการรับรู้ก่อน ซึ่งสิ่งตามมานั้นก็อาจจะก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งในงานศึกษานี้ ผู้ศึกษาจะยึดแนวทางของทฤษฎีการรับรู้เป็นหลักในการสร้างสมมติฐาน และการค้นคว้าหาคำตอบ เพื่อเพิ่มความถูกต้องในการศึกษา และเพื่อให้งานศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มการค้นคว้า และยืนยันในหลักทฤษฎีให้มากยิ่งขึ้น

¹¹วรารัตน์ แพทย์รังษี, “การรับรู้และความพึงพอใจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการใช้บริการเคเบิลเคอร์เซอร์วิสในร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่น,” (โครงการเฉพาะบุคคล มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น. บทคัดย่อ.